

Er is geen enkele haven ter wereld waar in 2022 zoveel Russisch LNG overgeladen werd als in Zeebrugge.

Eind 2022 trok Rusland bovendien de belastingen die het heft op zijn LNG-export stevig op, om de oorlog te kunnen blijven betalen. Dat maakt Fluxys tot een belangrijke sponsor van de Russische oorlogskas.

Schaduwrapport:

Wat Fluxys vandaag liever niet vertelt op haar Algemene Vergadering.

Samenvatting

De Europese afhankelijkheid van fossiele brandstoffen spijs de Russische oorlogskas, met de hulp van het Belgische Fluxys. Het gasbedrijf sloot een twintigjarig contract ter waarde van 1 miljard euro met het Russische Yamal LNG voor de opslag en overslag van gas. Yamal LNG is een project in Sabetta, het noorden van Rusland. Het neemt meer dan de helft van Ruslands LNG productie voor haar rekening. Zo is ze een belangrijke schakel in de Russische gasexport, met enkele bekende spelers als aandeelhouders: Novatek (50.08%), TotalEnergies (20.02%), CNPC (20%) en Silk Road Fund (9.9%).

De Zeebrugse haven is een draaischijf voor de Russische gasexport. Sinds de inval in Oekraïne op 24 februari 2022 kwamen 126 tankers toe in Zeebrugge. Het vloeibare gas komt uit Rusland, wordt in Zeebrugge opgeslagen en overgezet op een andere tanker voor het voornamelijk richting China verder wordt geëxporteerd. Van alle Russische LNG overslag in de Europese Unie gebeurde 72% in de haven van Zeebrugge. Van dat Russisch gas, verlaat 93% opnieuw de EU1. Ook Europa wordt afhankelijker van de Zeebrugse connectie door de afsluiting van Russische pijpleidingen. België alleen al voerde 28% meer Russisch LNG in in 2022.2

Terwijl Fluxys er zo voor zorgt dat de export van Russisch gas onverstoord verder kan gaan, blijft de Russische oorlogskas op peil en pikt Fluxys er nog een graantje uit mee.

Het contract tussen Fluxys en Yamal LNG moet op de schop. En dat verhaal begint lokaal. Fluxys is voor 77 procent in handen van Belgische steden en gemeenten via Publigas. Als aandeelhouders kunnen ze wegen op het beleid van het gasbedrijf. Aan bijna elk gemeentehuis wapperde wel een Oekraïense vlag en heel wat gemeenten schaarden zich achter het Burgemeestersconvenant voor klimaat en energie. Deze twee engagementen zijn onverenigbaar met het contract tussen Fluxys en Yamal LNG.

Op 9 mei 2023 vindt de jaarlijkse Algemene Vergadering van Fluxys plaats. Het bestuur zal daar vertellen over de goede cijfers van het afgelopen jaar. In dit jaar verslag geven we u de uitleg achter deze cijfers. Indien we werkelijk werk willen maken van de strijd tegen klimaatverandering, zijn gas en olie geen optie. Fossiele brandstoffen veroorzaken conflicten en mensenrechtenschendingen wereldwijd. Het is hoog tijd voor een systeem dat mens en planeet eerst zet, in plaats van economische winst.

Legende

- **LNG** = Liquid Natural Gas, ofwel vloeibaar gemaakt aardgas. Door aardgas onder hoge druk superkoud te maken gaat het over in zijn vloeibare vorm, waardoor het 600x minder volume inneemt. Dit maakt het transporteerbaar per tankerschip, want in gasvorm zou aardgas-transport nooit rendabel kunnen zijn.
- **bcm** = billion cubic meters, ofwel een miljard kubieke meter aan aardgas. Aangezien gas in vloeibare vorm 600x minder volume inneemt, zijn volumes gasvormig gas en volumes vloeibaar gemaakt gas moeilijk vergelijkbaar. Om deze volumes vergelijkbaar te maken kozen we ervoor in dit document om steeds over het bcm-equivalent te praten moest het gas in gasvormige toestand zijn. Bijvoorbeeld: een Arc7-ijsbreektanker heeft een fysieke capaciteit van 172.600 kubieke meter, waarmee het LNG vanuit Rusland naar o.a. België exporteert. Als dit volume LNG hergast wordt, is dat goed voor 0.1 miljard kubieke meter gas. Deze gashoeveelheid (ook al is ze in vloeibare vorm) beschrijven we dus als 0,1 bcm.

Meer inkomsten voor de oorlogskas: waarom Rusland wint bij LNG export

Rusland heeft de grootste gasreserves ter wereld. Onder andere dat maakte hen in 2021 de grootste gasexporteur wereldwijd. In het jaar van de invasie, 2022, zakte het totale volume van Russische gasexport met 25% naar 184,4 bcm. Echter niet alle soorten gasexport daalden, de export van vloeibaar gas (LNG) steeg met 8% naar 45,7 bcm. Of nog, het aandeel van LNG in de Russische gasexport steeg van 16% in 2021 naar 25% in 2022.

Dit is niet zomaar een belangrijke kanttekening, maar een cruciale shift die Rusland veel geld oplevert. De inkomsten en winstmarges uit LNG-export liggen namelijk hoger dan gasexport via pijpleidingen. Zo ontving Rusland 7,6 miljard dollar (bij benadering 6,4 miljard euro) voor het geëxporteerde LNG in 2021. Het jaar nadien steeg dat tot ongeveer 19,9 miljard euro, volgens data van het Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA).¹

“Met dat geld kan Rusland 38 Su-57 fighterjets in de lucht brengen, 156 Ka-52 gevechtshelikopters bouwen, of meer dan 11.000 LMUR (geleide raketten) aankopen. Heel wat extra geld om de oorlog in stand te houden.

Het belang voor de Russische oorlogskas kan onmogelijk over het hoofd gezien worden. Recente nieuwe Russische belastingen tonen dit aan: in november 2022 voerde Rusland nieuwe belastingen in om de oorlogskost te kunnen

¹ <https://www.russiafossiltracker.com/>

dragen, en om de impact van sancties te counteren. Voor het Yamal LNG project betekende dat een belastingsverhoging van 20% naar 34%. Deze maatregel zou volgens het Russische ministerie van Financiën ongeveer 2.5 miljard dollar moeten opbrengen in 2023.² Met dat geld kan Rusland 38 Su-57 fighter-jets in de lucht brengen, 156 Ka-52 gevechtshelikopters bouwen, of meer dan 11.000 LMUR (geleide raketten) aankopen.³ Heel wat extra geld om de oorlog in stand te houden.

Rusland ruikt de inkomsten en heeft de ambitie om aan de wereldtop van LNG-exporteurs te blijven. Ze voorziet een groei in capaciteit van 43 bcm (2022) naar 140 bcm (2030).

Hoe de Europese Unie de Russische LNG-shift nog winstgevender maakt

Sinds de Russische invasie in Oekraïne, besloot de Europese Unie om haar afhankelijkheid van Russische fossiele brandstoffen te verminderen. In februari gingen de sancties op Russisch olie van start. Op gas zijn er nog geen sancties, maar de import per pijpleiding van Russisch gas daalde van 140 bcm in 2021 naar 60 bcm in 2022, en zal in 2023 verder dalen⁴. Tegen 2030 wil de EU haar afhankelijkheid van Russisch gas met ten minste 155 bcm verminderen.⁵

Hoewel deze cijfers laten uitschijnen dat de herkomst van het gas uitmaakt, klopt dit niet helemaal. Ironisch genoeg betekende het afstappen van het gas dat ons via pijpleidingen bereikt, namelijk een grootschalige overschakeling op LNG, onder andere uit Rusland. In 2022 voerde de EU 20,18 bcm Russisch LNG in, goed voor een steiging van 35% t.o.v. het jaar voordien!⁶ Ook de Amerikaanse gasindustrie profiteerde van deze situatie: in 2022 steeg de import van schaliegas uit de VS met 143%. Fluxys beheert de grootste invoerhaven voor schaliegas uit de VS (in Duinkerke, Frankrijk), gas dat niet enkel een enorme impact heeft op de klimaatsverandering, maar ook een zeer nefaste impact heeft op de gezondheid van de lokale gemeenschappen in het ontginningsgebied.

De grootste winnaar van deze shift? De Russische oorlogskas. LNG is voor de export niet van pijpleidingen afhankelijk. Het gas dat niet via langetermijnscontracten verkocht wordt, wordt dus op de globale markt verkocht aan de hoogste bidder. Zeker in tijden van grote vraag zoals in 2022 zijn de winstmarges op LNG een veelvoud van die van pijpleidinggas. Daarom betaalde de de

2 <https://www.upstreamonline.com/production/russia-slaps-higher-taxes-on-oil-and-gas-concerns/2-1-1352870>

3 <https://www.thedrive.com/the-war-zone/here-is-what-russias-military-aircraft-and-missiles-actually-cost>

4 <https://iea.blob.core.windows.net/assets/96ce64c5-1061-4e0c-998d-fd679990653b/HowtoAvoidGasShortagesintheEuropeanUnionin2023.pdf>

5 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1511

6 <https://www.brusselstimes.com/411720/zebrugge-lng-terminal-indirectly-funds-russian-war-effort>

EU in 2022 3 keer meer voor haar totale LNG-import, terwijl het in volume slechts 60% meer invoerde t.o.v. 2021.⁷

Oorlog begint in de Fluxys terminal in de haven van Zeebrugge

De helft van de Russische LNG komt uit Sabetta en het Yamal LNG project. Omdat de haven in het hoge noorden ligt, heeft Yamal LNG nood aan speciale Arc7-ijsklasse tankers. Dat zijn moderne schepen die ijs van twee meter dik kunnen breken. Om de LNG te exporteren kunnen de ijsbrekers twee routes nemen: de zuidroute die het hele jaar door open is en de noordroute die enkel in de zomer bevaarbaar is. In de winter gaan alle ijsbrekers daarom via de zuidroute.

De productie en operationele kosten van de Arc7-schepen liggen veel hoger dan die van een gewone tanker. Om deze tankers volop te benutten, wordt het gas dat langs de zuidroute vertrekt overgeladen op een reguliere LNG-tanker éénmaal de etappe in de Arctische zee achter de rug is.

Voor die overslag, spelen de haven van Zeebrugge en het Belgische gasbedrijf Fluxys een cruciale rol. Yamal LNG had nood aan een haven waar ze de LNG over kan zetten. Zowel Zeebrugge als Rotterdam onderhandelden met Yamal LNG om dé overslagplaats te worden voor deze Arctische export. Fluxys haalde haar slag thuis, sloot in 2015 een contract met een looptijd van 20 jaar af met Yamal LNG, en bouwde een vijfde opslagtank in de Haven van Zeebrugge die enkel en alleen ten dienste staat van de overslag van Russisch gas. Het contract heeft bovendien een waarde van 1 miljard euro. Verdere afspraken tussen Fluxys en Yamal LNG in 2020 bepaalden dat er een jaarlijkse capaciteit voor de overslag van 18.4 bcm Russisch gas beschikbaar zou zijn voor Yamal LNG.⁸ Dat aandeel komt overeen met $\frac{3}{4}$ van de productiecapaciteit van Yamal LNG.

Deze overslag noemen we in technische termen *transshipment*. Het totale volume overgeslaan Russisch vloeibaar gas bedroeg 7,5 bcm en steeg met 48% ten opzichte van het jaar voordien. Dat proces gebeurt ook in Montoir (Frankrijk) en Murmansk (Rusland), maar meer dan de helft hiervan werd in Zeebrugge overgeslaan.⁹

De haven van Zeebrugge is dus duidelijk een draaischijf voor Russisch gas. Het vloeibaar gas gaat van daaruit niet enkel naar andere landen in Europa, 93% wordt overgezet op een andere tanker die richting het Midden-Oosten of China gaat.¹⁰

7 <https://www.ogj.com/general-interest/economics-markets/article/14290576/iea-global-lng-trade-value-surged-to-all-time-high-in-2022>

8 <https://www.brusselstimes.com/411720/zeebrugge-lng-terminal-indirectly-funds-russian-war-effort>

9 <https://ieefa.org/european-lng-tracker>

10 <https://ieefa.org/european-lng-tracker>

Vrede kan niet fossiel zijn

De fossiele industrie wereldwijd profiteert van de oorlogsretoriek. Naast Rusland voerde de EU ook vloeibaar gas in onder andere uit de VS, Qatar en Algerije. De LNG-prijs schoot de hoogte in, waardoor armere landen – die voor hun basisbehoeften afhankelijk zijn van LNG – geen toegang meer hadden tot de brandstof. Zo hebben Bangladesh en Pakistan dagelijks te maken met (georganiseerde) stroomonderbrekingen door het tekort aan LNG.¹¹

Europa investeert massaal in nieuwe LNG-terminals. Er zijn momenteel 31 operationele import-terminals. Sinds de start van de oorlog, werd de bouw van maar liefst 17 bijkomende aangekondigd, bovenop de 15 terminals die al van voor de oorlog in de steigers stonden.¹²

 Niet alleen kluistert de bouw van nieuwe LNG terminals ons voor minstens 20 jaar vast aan het gebruik van fossiel gas, en vormen ze een zware ondermijning van onze klimaatambities.

“Weg met Russisch pijplijngas”, speelt dus in de kaarten van de fossiele industrie. Niet alleen kluistert de bouw van nieuwe LNG-terminals ons voor minstens 20 jaar vast aan het gebruik van fossiel gas, en vormen ze een zware ondermijning van onze klimaatambities. Ze missen ook elke economische rationaliteit. Ondanks een groeiende gasvraag in 2023, projecteert het Institute for Energy Economics and Financial Analysis (IEEFA) een dalende Europese gasvraag van 5% in 2024. De implementatie van het REPowerEU-plan zal voor een verdere daling zorgen. Dit maakt dat we met een grote overcapaciteit van LNG-terminals zullen zitten.

Het is hoog tijd voor een ander verhaal, voor hoop in plaats van afbraak. Klimaatwetenschappers van het IPCC zijn duidelijk: tegen 2030 moeten er verre gaande en ongekennde veranderingen doorgevoerd worden in zo wat alle aspecten van de maatschappij. Een snelle transitie naar hernieuwbare energie is dan niet alleen de goedkoopste maar ook meest rechtvaardige oplossing. De strijd tegen het einde van de wereld staat voor ons gelijk aan de strijd die steeds meer mensen voeren om het einde van de maand te halen. Globale solidariteit en zorg zijn daarbij sleutelwoorden: als niet iedereen mee is, verliezen we alsnog.

Wat kan Fluxys vandaag doen?

In het jaarverslag van Fluxys uit CEO Pascal De Buck zijn vurige hoop dat het leed zo snel mogelijk stopt. Tegelijk levert Fluxys monsterwinsten op voor Yamal LNG, waarmee Rusland haar oorlogskas spijst. Wanneer het management met deze onmogelijke spreidstand geconfronteerd wordt trekt het haar

¹¹ <https://www.tijd.be/opinie/algemeen/europese-lng-honger-maakt-slachtoffers-in-azie/10443736.html>

¹² <https://ieefa.org/european-lng-tracker>

paraplu op, en zegt het absoluut niets te kunnen doen. Op die manier stelt het bedrijf vooral haar eigen winsten veilig.

Fluxys kan echter zelf een pro-actieve rol opnemen en druk zetten op de bevoegde ministers om de mogelijkheden te creëren om het contract met Yamal LNG op te schorten omwille van de oorlog, in plaats van dichte verstandhouding met politieke leiders enkel aan te wenden om meer subsidies los te krijgen voor fossiele infrastructuur.

Ook binnen de huidige regelgeving zijn er al stappen die Fluxys kan zetten. Zo kunnen de mensenrechtenverplichtingen in de algemene aankoopvoorwaarden uitgebreid worden, waardoor ze ook rekening houden met mogelijke mensenrechtenschendingen van derden doorheen de waardeketen waarin het bedrijf actief is.

Wat kan de politiek dan wel doen?

Er zijn verschillende politieke instanties die hun rol kunnen opnemen om de import én doorvoer van Russisch LNG te stoppen:

- Op dit moment staat het Russisch gas nog niet op de **sanctielijst van de Europese Unie**. België kan op Europees niveau hiervoor pleiten en zo de opslag van Russisch gas in LNG-installaties onmogelijk maken.
- Vandaag roept Fluxys een non-discriminatiebeginsel in, maar dit staat op gespannen voet met de mensenrechten. Om mensenrechten te respecteren zouden bedrijven de mogelijkheid of misschien de plicht moeten hebben om klanten te weigeren wanneer schendingen van mensenrechten, internationaal humanitair recht, arbeidsrechten of internationale milieuwetgeving in de waardeketen voorkomen. **Zorgplicht moet opgenomen worden in de Belgische gaswet.**

- Ook de Commissie voor de Regulering van de Electriciteit en het Gas (CREG) zou hierin als regulerende instantie een verantwoordelijkheid kunnen opnemen. De CREG bepaalt het kader van technische voorwaarden op basis waarvan bepaalde contracten geweigerd kunnen worden. **De CREG zou haar verantwoordelijkheid kunnen nemen en deze voorwaarden uitbreiden met mensenrechtenbepalingen die Fluxys meer handelingsvrijheid geven om in eer en geweten te beslissen welke contracten aangegaan en opgeheven worden.**
- In de onderhandelingen tussen Europese ministers van Energie over nieuwe Europese gasmarkt-regelgeving, werd in maart 2023 het voorstel gelanceerd om lidstaten de legale mogelijkheid te geven om de import en doorvoer van Russisch LNG te stoppen, door Russische bedrijven niet toe te laten om slots in LNG-terminals te boeken.¹³ België kan op Europees niveau pleiten voor de totstandkoming van deze regelgeving. Als deze er komt, kan België deze implementeren, en Russisch gas de toegang tot de Haven van Zeebrugge ontzeggen, zolang Rusland haar troepen niet terugtrok uit Oekraïne.

¹³ <https://www.reuters.com/business/energy/eu-countries-look-legal-option-stop-russian-lng-imports-2023-03-28/>